

Dragoș Vlad Topală

Dragoș Vlad Topală

**LIMBAJUL MILITARILOR AMERICANI
ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI DIN VIETNAM.
ELEMENTE DE ANALIZĂ PSIHOLINGVISTICĂ**

**Editura UNIVERSITARIA
Craiova, 2020**

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. habil. Silvia Pitiriciu

Conf. univ. dr. Simina Badea

Copyright © 2020 Editura Universitaria

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TOPALĂ, DRAGOȘ VLAD

Limbaajul militarilor americani în timpul Războiului din Vietnam.

Elemente de analiză psiholingvistică / Dragoș Vlad Topală. -

Craiova : Universitaria, 2020

Conține bibliografie

ISBN 978-606-14-1665-3

811.111

355

Coperta anterioară: militar neidentificat, Vietnamul de Sud, dată necunoscută (foto de Charlie Haughey); coperta posterioară: Președintele Lyndon B. Johnson și Lady Bird Johnson îi vizitează, la *National Naval Medical Center*, Bethesda, Maryland, pe soldații răniți în Vietnam (foto de Yoichi Okamoto, 10.21.1965, arhiva *The LBJ Presidential Library*).

© 2020 by Editura Universitaria

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețelele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

*Părinților mei,
Marius și Florica*

Strafe the Town

*Strafe the town and kill the people,
Drop your napalm in the square;
Do it early Sunday morning,
Catch them while they're still at prayer.
Drop some candy to the orphans,
Watch them as they gather 'round;
Use your twenty millimeter,
Mow those little bastards down.*

.....

*Watch the chunks of bodies flying,
Arms and legs and blood and hair.
See the sweet old pregnant lady
Running 'cross the field in fear;
Run your twenty mike-mike through her,
Hope the film comes out real clear.*

„Prăpădește satul

Prăpădește satul și ucide oamenii,
Aruncă napalmul în vatră;
Fă-o duminica devreme,
Fă-o când se roagă.
Aruncă bomboane orfanilor,
Privește-i cum se adună;
Trage cu mitraliera de 20 de milimetri,
Seceră jigodiile pitice.

.....

Vezi cum sar bucăți de corpuri,
Brațe și picioare și sânge și păr.
Uite cum gravida frumușică,
Fuge peste câmp cu teamă;
Șterge-o cu mitraliera de 20 de milimetri,
Filmul poate ieși bine.”

(cântec din folclorul militar al aviatorilor, pe melodia *Wake the Town and Tell the People* de Jerry Livingston, 1955 – Tuso 1990: 185-186)

Orice s-ar fi întâmplat – credeam că-s în film.

(Veaceslav Bojoncă, soldat moldovean din armata URSS,
veteran al războiului din Afghanistan –
sursa la Xenofontov 2010: 294)

Introducere

Ideea de a scrie această carte nu s-a născut din dorința de a studia limba engleză (pentru care nu avem niciun interes științific direct), ci de a cerceta un fenomen deosebit în lingvistică: felul în care un conflict militar special, un război interminabil de gherilă, purtat într-o țară subdezvoltată din zona tropicală, a influențat limbajul militarilor din cea mai puternică armată a lumii, armata americană. Limbajul născut în timpul Războiului din Vietnam este cel mai creativ dintre toate limbajele generate de războaiele în care au fost implicate SUA.

Războiul din Vietnam a fost un război atipic, ieșit din tiparele manualelor de strategie, care a generat un limbaj propriu ce exprimă caracterul vicios al conflictului și efectele stărilor patologice induse de condițiile-limită. Conflagrația a durat circa 11 ani, reperele cronologice fiind 7 august 1964 (Rezoluția Golfului Tonkin, votată de Congres), respectiv 30 aprilie 1975 (ziua în care ultimul elicopter american decolează din Saigon, în timp ce trupele nord-vietnameze intră în oraș).

Există câțiva factori esențiali care au creat un context psihologic special. Cel mai important factor, după opinia noastră, a fost indicat de Bloch (1970), specialist în psihologia copilului, care observă că soldatul american din Vietnam, cu vârsta medie de 19 ani, se află încă în perioada de formare neuroafectivă, fapt care îl face extrem de vulnerabil la traumele războiului. Alți factori vizează mediul geografic și climatic al Vietnamului, războiul de gherilă (în Vietnam au lipsit confruntările militare deschise de amploare), imposibilitatea de a identifica inamicul, ceea ce a dus la uzura psihică a militarilor americani: *You can't tell who's your enemy. You got to shoot kids, you got to shoot women. You don't want to. You may be sorry that you did. But you might be sorrier if you didn't. That's the*

damn truth. „Nu știi cine este inamicul. Trebuie să împuști copiii, trebuie să împuști femeii. Nu vrei să faci asta. S-ar putea să-ți pară rău că ai făcut-o. Dar s-ar putea să-ți pară mai rău dacă n-ai făcut-o” (Baker 1983: 193). În egală măsură, utilizarea unor echipamente și a unor tehnici ultramoderne de luptă, precum aeromobilitatea bazată pe elicoptere, au avut efecte la nivelul psihicului soldatului, care, angrenat într-un război de factură postmodernă, oscilează între frică și agresivitate. Există însă alt factor esențial. Războiul din Vietnam a fost ultima conflagrație în care armata SUA s-a bazat pe recruți. Recruții au creat întotdeauna un limbaj (argou) rafinat, întrucât efectuarea stagiului militar reprezintă pentru un civil o perioadă de pedeapsă și detenție. Oameni din toate regiunile țării și din toate clasele sociale au intrat în contact în cadrul unui conflict teribil, astfel încât s-a format un limbaj sedimentat în straturi de multiplele contingente de recruți.

Implicarea SUA în Vietnam, marcată de interesul pentru marcarea sferelor de influență, a fost în esență rezultatul unei politici imperiale, chiar dacă intervenționismul american nu a fost expresia unor interese economice, ci a avut o motivație de natură ideologică și geopolitică. În acest context istoric, limba engleză (mai exact, engleza americană) a devenit în sine un câmp de luptă psihologică și a suferit evoluții speciale condiționate din punct de vedere psihologic.

Acest context istoric (pierderea războiului de către o superputere militară în condițiile confruntării cu un inamic inferior) s-a repetat de două ori în istoria contemporană: Războiul din Vietnam și Războiul din Afghanistan (cu implicarea URSS). Cele două conflicte militare au impus limbilor engleză și rusă condiționări psiholingvistice în oglindă. O comparație aprofundată în acest sens ar fi foarte interesantă; din păcate, nu cunoaștem limba rusă pentru a realiza o abordare de lingvistică comparată.

Primul contact cu acest subiect a fost întâmplător. Răsfoind câteva cărți din literatura memorialistică a Războiului din Vietnam, am remarcat mulți termeni pe care nu îi înțelegeam. Nu reușeam să

determinăm sensul cuvintelor nici prin consultarea celor mai bune dicționare. Singurele opțiuni de studiu erau oferite de câteva dicționare speciale dedicate acestui limbaj (puține la număr, inegale valoric și diferite ca tehnică de lucru și, în plus, greu accesibile), glosarele din cărțile veteranilor, precum și anevoioase căutări în oceanul informațional al internetului. Este nevoie de o practică aprofundată în aria literaturii de gen, ca să înțelegi că esența acestor cuvinte are o bază psiholingvistică. De ce cutare avion este numit *Puff, the Magic Dragon*? De ce cuvântul straniu *boo coo* este atât de important? De ce *Jody* a devenit sprietoarea soldatului? De ce un cuvânt banal precum *wake-up* „deșteptare” este atât de important? Până la urmă, ce semnifică *Pinkville*? Unele cuvinte sunt greu de explicat, pentru că soluțiile se regăsesc în semiotica vizuală și în antropologie. Philip D. Beidler, veteran al Războiului din Vietnam și profesor de literatură, comentează sugestiv: *Voices in the sky. Names from another world*. „Voci din cer. Nume de pe altă lume” (Beidler 2007: 9).

Am optat în titlu pentru termenul „limbaj”, pentru că elementele de analiză depășesc în mod evident unitatea de studiu numită „argou” (și noțiunea asociată „jargon”, care marchează identitatea de grup a comunicatorilor). De altfel, în lingvistica anglo-saxonă, termenii „argou” și „jargon” necesită o abordare specială pe care am dorit să o evităm, pentru a nu ne îndepărta de subiectul lucrării noastre.

Psiholingvistica implică analiza interdisciplinară focalizată pe relația dintre mesaj și procesele psihice ale indivizilor care îl generează și îl receptează (interpretează) într-o situație de comunicare dată. Această specializare mixtă studiază felul în care gândirea, memoria, stările afective, temperamentul intervin în structurarea și în receptarea mesajelor, rolul componentelor situaționale, efectele unor stări patologice asupra activității de comunicare (DSL 2005: 418).

În acest sens, am aplicat metoda contextual-dinamică în psiholingvistică, în sinteza teoretică formulată de Slama-Cazacu

(1999), specialist de referință în plan internațional. Autoarea subliniază că această metodă este specifică analizei psiholingvistice (Slama-Cazacu 1999: 232). În metoda de lucru aplicată, am urmărit inițial culegerea unui corpus de termeni reprezentativi (traduși în limba română și analizați formal). Această selecție poate oferi informații suficiente despre convergența idiolectelor într-un limbaj complex, așa cum este cel apărut în Vietnam, însă prin citatele oferite, centrate pe termenul-cheie analizat, am dorit să surprindem faptele de limbă „ca realitate vie, ca diverse mesaje particulare” (Slama-Cazacu 1999: 230). În acest fel, putem afla date suplimentare despre afectarea patogenică a participanților la actul de comunicare.

Astfel, principiul analizei dinamice urmărește fenomenele de limbaj în cursul activităților, inclusiv în cadrul activității umane fundamentale – munca (meseria de militar, participarea la război este asociată câmpului muncii). Din acest punct de vedere, limbajul din Vietnam indică, pe de o parte, trauma generală cauzată de război, pe de altă parte relevă un lexic specific muncii în condițiile menționate. Principiul analizei contextuale propune analiza comunicării în relație cu contextul, „fie că este vorba despre context ca ambianță generală social-istorică, fie că este vorba despre situația concretă în care se află vorbitorul, sau despre ansamblurile discursive, secvențiale, sintagmatice, în care se găsește integrată fiecare componentă” (Slama-Cazacu 1999: 233). În consecință, contextul social este implicit actului de comunicare și vizează relația emițător-receptor și determinarea extralingvistică a mesajului (factorul social reprezintă „mediul imediat înconjurător” sau „condițiile social-istorice” – Slama-Cazacu 1999: 62); pentru că procesul comunicării se desfășoară în timp, iar „ansamblurile discursive sunt secvențiale”, metodologia contextuală „implică drept corolar notarea faptelor în dinamica discursivă” (Slama-Cazacu 1999: 233-234). Astfel, faptele de limbă nu sunt analizate izolat, separat de contextul în care au apărut, ci împreună cu situația reală care le-a generat.

Metodologia contextual-dinamică analizează faptele de limbă prin raportarea la starea psihică a persoanei (emițător sau receptor), manifestată prin tipul temperamental, stări de moment (frică, deznădejde, speranță, bucurie) sau stări patologice (afectări psihiatrice sau de natură fizică). Din acest punct de vedere, analiza psiholingvistică poate oferi date interesante. De asemenea, am reținut ideea referitoare la stabilirea „mesajelor optime/optimale” (Slama-Cazacu 1999: 90, 235), termen din psihologia muncii, care se referă la mesajele cel mai ușor de emis sau de receptat în anumite situații de muncă, la coduri și la redundanța mesajelor (în cazul analizei noastre, problematica telecomunicațiilor militare).

Pornind de la aceste repere teoretice, am identificat câteva elemente psiholingvistice, așa cum rezultă din „Analiza termenilor”.

Cele mai importante unități psihologice și conceptuale asociate (nu vom face diferența) sunt: țara (Vietnamul era pentru americani un teritoriu necunoscut și ostil), tehnorăzboiul (bazat pe echipamente ultramoderne), primitivismul populației indigene (uneori șocant), inamicul invizibil și războiul de gherilă din junglă, reacțiile individuale și/sau colective (dominate în special de afectele patologice: frică, agresivitate, ură, ataraxie), comunicarea intraetnică (între americani, marcată de ironie și de repere culturale din perioada istorică a Vestului Sălbatic și caracterizată prin numele comerciale, preluate din cultura societății de consum a anilor 1960), comunicarea interetnică (între americani și vietnamezi, realizată prin intermediul unui pidgin specific) și comunicarea în muncă (telecomunicațiile militare, cu elemente de onomastică comercială).

Limbajul din Vietnam este dominat de matricea culturală americană a cuceririi Vestului Sălbatic. „Cucerire”, în termeni istorici, sociali și militari, înseamnă colonizare: explorarea teritoriilor virgine, amenajarea lor și confruntarea cu deținătorii ancestrali ai pământurilor, triburile de amerindieni. Acest proces a devenit o epocă glorioasă în mentalul american, fiind asociat cu spiritul de aventură, curajul, orientarea în terenul necunoscut, îndemânarea de a folosi

armele și priceperea de a trăi în natură. Vestul Sălbatic se află la „frontieră” (*frontier*), termen care în istoria SUA are sensuri clar delimitate: „frontieră mobilă a primelor colonii”; „fort, redută (de graniță)”; „linie de demarcație între regiunile cultivate și cele încă virgine” (Levițchi 2004: 390). Însă colonizarea Vestului s-a făcut prin rapt teritorial și prin confruntarea cu triburile amerindiene din America de Nord. Acest conflict a însemnat adoptarea unei atitudini rasiste istorice a albilor față de indieni, care au fost spoliați, decimați și îngrădiți în rezervații naturale.

Fundamentul psihologic al conflictului cu indienii, agresivitatea, a fost preluat de americani în Vietnam. Această țară exotica din Asia de Sud-Est, cu geografie ostilă și cu adversități de tot felul (junglă, ploii musonice, căldură insuportabilă, teren mlăștinos, țânțari și lipitori, malarie și dizenterie), este asociată Vestului Sălbatic și devine o țară dincolo de „frontieră”, în sensul istoriei americane: *Indian country*. Toponimia Vestului Sălbatic (*Arizona Territory*, *Dodge City*) este reprezentativă pentru geografia războiului și pentru a sugera că Vietnamul este un loc la marginea civilizației (Lair 2011: 194). Contactul cu pădurea tropicală introduce în limbajul militar termenul *canopy* „coronament”, din silvicultură, în timp ce „explorarea” junglei (defrișarea) se face cu buldozerul *Rome plow* „plugul din Roma”, special echipat, și prin substanța defoliantă *Agent Orange*, răspândită de soldați care se autointitulează *ranch hands* „fermieri”. Misiunile de patrulare în căutarea inamicului (numite *search and destroy* „caută și distruge”), asociate cu operațiunea de pacificare *County Fair* „Târgul de țară” (uneori terminologia oficială are relevanță psiholingvistică), oscilează între sintagme precum *native sport* „sport local” sau *Viet Cong Hunting Club* „Clubul de Vânătoare Viet Cong” și *play cowboys and Indians* „a se juca de-a cowboy-i și indienii”, expresie relevantă pentru latura istoric-ludică. Un veteran își amintește: *The village is leveled down and we go on to the next one. That's our Search and Destroy. If there wasn't an enemy out there, we made it be the enemy.* „Satul este făcut una cu pământul și

trecem la următorul. Asta e misiunea «caută și distruge». Dacă nu era vreun inamic pe-acolo, făceam noi să fie” (Baker 1983: 193).

Acest lucru este reflectat pe larg în limbajul americanilor și în literatura memorialistică publicată. Chiar și operele poetice sunt construite pe baza acestor asocieri metaforice. Analizele literare de acest tip sunt curente în școala americană de critică literară; recomandăm, de exemplu, analiza realizată de Gotera (1994).

Pentru cucerirea Vietnamului este nevoie de iscusință, dar mai ales de agresivitate, care este inculcată psihologic în taberele de instrucție. Inamicul vietnamez este asiatic și devine rapid ținta furiei rasiste a soldatului american, care avea cultura disprețului rasist din SUA. Se naște astfel o lungă serie sinonimică pentru vietnamezi. Cuvintele rasiste și jignitoare prezintă o variație stilistică remarcabilă. Acestea sugerează culoarea pielii (*gook* „gălbejit”), aspect combinat uneori cu degradarea sexuală (*little brown fucking machine* „micuța cafenie-mașina de futut”), și originea etnică (*dink* „chinezoi”), trăsăturile antropometrice (*slopehead* „cap oblic”, *little guy* „omuleț”), defectele fizice imaginare (*slant eyes* „ochi oblici, privire sașie”) sau trimit la exerciții semantice și etimologice incerte (*zipperhead*). Termenii rasiști au uneori sensuri specializate (*gomer*, *LLDB*), iar alteori sunt folosite resurse din argoul general (*gooner* „cretin, panaramă”, *fenderhead* „cap sec”). Pentru că zicala albului colonizator era „singurul indian bun este un indian mort”, în Vietnam este adaptată: „orice gălbejit mort este un gălbejit bun”. Imposibilitatea de a-i identifica pe inamici și de a-i separa de populația civilă a dus la confuzie psihologică, având drept consecință agresivitatea extremă și inutilă: așa se explică sintagme precum *mad minute* „minutul nebun” și *Zippo job* „treaba cu Zippo”. Pentru a înțelege impactul psiholingvistic al termenilor rasiști asupra fiecărui soldat, trebuie precizat că rasismul era cultivat la cel mai înalt nivel. Dacă în timpul Războiului din Coreea, generalul Douglas MacArthur a interzis folosirea cuvântului rasist *gook*, pentru că era în dezacord cu idealurile democratice americane (Roediger 2000: 119), generalul

William Westmoreland, comandantul forțelor americane din Vietnam (1964-1968), afirma: *The Oriental doesn't put the same high price on life as does the Westerner. Life is plentiful, life is cheap in the Orient. And as the philosophy of the Orient expresses it, life is not important.* „Orientalul nu prețuiește viața așa cum o face occidentalul. Viața se regăsește din abundență, viața nu are valoare în Orient. Și, așa cum exprimă filosofia orientală, viața nu este importantă” (declarație în documentarul *Hearts and Minds*, decernat cu premiul Oscar, 1974, regia Peter Davis).

Războiul din Vietnam devine rapid un război de anihilare a vietnamezilor, dar și de supraviețuire pentru americani, motiv pentru care se naște seria amplă de sinonime tanatice pentru verbul „a ucide” (seria este reprezentativă prin numărul de termeni, varietate stilistică și etimologică, dar și prin relevanța psiholingvistică). Totuși, procesul metaforic al verbului presupune diferențe semantice mari între cuvinte: *to ace* (provenit din simbolistica asului de pică, practic intraductibil), *to buy the farm* „a cumăra ferma”, *to waste* „a irosi”, *to wax* „a cerui”, *DX* (expresie a limbajului criptic, explicabilă psiholingvistic prin tanatofobie) etc.

Orice termen asociat cu matricea Vestului Sălbatic sugerează agresivitatea și rasismul americanilor, dar, în același timp, relevă teama de necunoscut și de moarte. Dar asocierile metaculturale nu se opresc aici. Exploratorul Vestului Sălbatic a folosit calul. Cu puțin timp înainte de Războiul din Vietnam, armata lansează conceptul de aeromobilitate, sintetizat printr-o afirmație celebră a generalului James Gavin (1954): *Cavalry, and I don't mean horses!* „Cavalerie, și nu mă refer la cai” (Deepe Keever 2013: 57). Calul este înlocuit cu elicopterul. Elicopterul este simbolul tehnorăzboiului, al superiorității militare covârșitoare. Din punct de vedere tactic, este folosit pentru deplasarea rapidă a trupelor (cu terminologia aferentă: „inserare” sau „extragere” în sau din *LZ* – *landing zone* „zonă de aterizare/debarcare”), pentru misiuni de atac la sol, de recunoaștere și de evacuare medicală (*dust-off* „prăfuire”). Elicopterul sau „pasărea”

(denumit astfel prin metafora sistemică, de clasă a regnului animal) a devenit simbolul Războiului din Vietnam și a lăsat urme adânci asupra psihicului militarilor. Sentimentul de claustrofobie și de teamă, deplasarea rapidă dintr-un loc într-altul, uneori la sute de kilometri de siguranța bazei, în cele mai periculoase locuri, culminând cu debarcarea în LZ, a introdus elicopterul în paremiologia militară: zicala *Happiness is a cold landing zone* „Fericirea este o zonă de aterizare fără pericole”. Confuzia generată de aeromobilitate e sugerată de afirmația celebră a unui căpitan: *The Viet Cong are everywhere and nowhere, and so are we, everywhere and nowhere.* „(Luptătorii din) Viet Cong sunt pretutindeni și nicăieri, la fel și noi, suntem pretutindeni și nicăieri” (Deepe Keever 2013: 58) sau de remarca lui Michael Herr, un reputat jurnalist de război: *Airmobility, dig it, you weren't going anywhere. It made you feel safe, it made you feel Omni, but it was only a stunt, technology.* „Aeromobilitatea, las-o baltă, nu ajungeai nicăieri. Te face să te simți în siguranță, te face să te simți Atotputernic, dar a fost doar o cascadorie, tehnologie” (Herr 1977: 13). Michael Herr este autorul unei descrieri antologice a felului în care elicopterul influența psihicul uman: *In the months after I got back the hundreds of helicopters I'd flown in began to draw together until they'd formed a collective meta-chopper, and in my mind it was the sexiest thing going; saver-destroyer, provider-waster, right hand-left hand, nimble, fluent, canny and human; hot steel, grease, jungle-saturated canvas webbing, sweat cooling and warming up again, cassette rock and roll in one ear and door-gun fire in the other, fuel, heat, vitality and death, death itself, hardly an intruder. Men on the crews would say that once you'd carried a dead person he would always be there, riding with you.* „După ce m-am întors, sutele de elicoptere în care am zburat au început să se unească, până ce au format un metaelicopter colectiv, iar în mintea mea era cel mai sexy lucru care se putea întâmpla; salvatorul-distrugetor, furnizorul-risipitor, dreapta-stânga, agil, fluid, șiret și uman; oțel fierbinte, unsoare, păienjeniș de pânză pentru camuflajul de junglă, sudoare care

se răcește și iar se înfierbântă, muzică rock-and-roll într-o ureche și tirul mitraliorului de ușă în cealaltă, carburant, arșiță, vitalitate și moarte, însăși moartea, intrusul cu tupeu. Oamenii din echipaje spuneau că odată ce ai cărat un mort, acesta va fi întotdeauna acolo, zburând cu tine” (Herr 1977: 9). Viteza de deplasare oblitera pericolul și realiza un fel de transgresare temporală. Un pilot îl întreabă pe jurnalist: *You didn't see a thing, right Chief? You weren't even here.* „N-ai văzut nimic, așa-i șefule? Nici măcar n-ai fost aici” (Herr 1977: 9), în timp ce copiii care invadau o zonă de aterizare, în speranța obținerii unui mic dar alimentar, creau o imagine science-fiction, comentată sarcastic: *Vietnam, man. Bomb 'em and feed 'em, bomb 'em and feed 'em* „Ăsta-i Vietnamul, omule. Bombardează-i și hrănește-i, bombardează-i și hrănește-i” (Herr 1977: 10). Elicopterul este fetișul suprem.

Piloții de elicoptere de atac folosesc metafora vânătorii sportive, care acunde activitatea criminală: *squirrel hunting* „vânătoare de veverițe”, *turkey shoot* „împușcare de curcani”. Uneori aceștia practică *air sports* „sporturi aeriene”: *“Nothing finer, you're up there at two thousand, you're God, just open up the flexies and watch it pee, nail those slime to the paddy wall, nothing finer, double back and get the caribou.”* „Nimic mai frumos, ești acolo, sus, la două mii de picioare, ești Dumnezeu, deschizi focul cu mitralierele și te uiți cum fac pe ei, le dai o lecție scursurilor din orezărie, nimic mai frumos, te repliezi și nimerești elanul” (Herr 1977: 62).

Militarul american este manipulat psihologic și dezinforma, drept urmare el nu știe ce îl așteaptă în Vietnam. În broșurile editate de armata americană, stagiul militar în această țară este prezentat drept o excursie exotică (Lair 2011: 191). Pentru exemplificare, cităm descrierea, pentru trupele în serviciu, a oportunităților de petrecere a timpului liber în orașul Hue (devenit, în 1968, scena unor lupte crâncene): *In front of the royal citadel, sampans drift on the Perfume River as it makes its slow way to the nearby sea. On the night of a full moon, you can rent one of these sampans with its interior of*

costly wood and inlaid mother-of-pearl, hire a singer and four musicians, and float along the river to the music of the singers' wails mingled with the twang of the instrument's strings. „În fața citadelei regale, sampanele plutesc pe râul Miressmelor, pe când curge alene către marea învecinată. Într-o noapte cu lună plină, se poate închiria unul dintre aceste sampane cu interiorul de lemn prețios, incrustat cu sedef, se poate tocni un cântăreț și patru muzicanți, ca să plutești de-a lungul râului pe cântecul tânguit, contopit cu sunetul coardelor” (Pocket 1962: 69-70). În alt material, un cartonaș cu norme comportamentale esențiale, distribuit militarilor americani din Vietnam, prima regulă este: *Remember we are guests here: We make no demands and seek no special treatment.* „Amintiți-vă că aici suntem oaspeți: nu cerem nimic și nu pretendem tratament special” (USARV GTA 1967). Această stare de confuzie, ivită din contrastul dintre utopia oficială și realitatea traumatizantă de pe teren, a avut consecințe asupra limbajului.

Pentru că evenimentele din Vietnam au fost atât de traumatizante pentru individ și l-au marcat puternic din punct de vedere psihologic, nici tehnicile literare tradiționale (realismul, naturalismul), nici limbajul din războaiele trecute nu mai sunt adecvate. Scenele descrise sunt uneori insuportabile: *Once I had seen pigs eating napalm-charred corpses – a memorable sight, pigs eating roast people.* „Odată am văzut porci mâncând cadavre arse de napalm – o priveliște memorabilă, porci care mănâncă oameni prăjiți” (Caputo 2014: 4). Literatura memorialistică și de ficțiune a Războiului din Vietnam, reportajele literare de război alunecă în science-fiction, singura metodă literară și lingvistică prin care se poate reproduce realitatea din Vietnam. Există opere ale unor scriitori-veterani de mare talent, care sunt concepute integral după regula literaturii science-fiction; două exemple: Tim O'Brien, *Going after Cacciato*, respectiv Joe Haldeman, *The Forever War*. Aproape toate cărțile literare (jurnale, memorii, romane, reportaje) despre Războiului din Vietnam cuprind glosare de termeni. Cu excepția literaturii science-fiction,